

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และรูปแบบการดำเนินงานของ
กองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
Legal Problems Concerning the Authority and Operational Format of
the Justice Fund in Supporting Legal Education Projects for the Public

ธีรวรรณ กลางณรงค์¹
Thirawan Klangnarong

Received: Oct 15, 2024 Revised: Mar 23, 2025 Accepted: Apr 3, 2025

¹ อาจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

Lecturer Dr., School of Law, University of Phayao, Mueang Phayao District, Phayao Province 56000

* Corresponding author: E-mail address: Thirawan.kl@up.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพอำนาจหน้าที่และรูปแบบของกองทุนยุติธรรม ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรม วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ตำรา บทความ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กองทุนยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรม แต่กองทุนยุติธรรมยังขาดการดำเนินการเชิงรุก 2) รูปแบบการให้ความรู้ทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรมยังคงยึดติดกับวิธีการแบบดั้งเดิม เช่น การจัดอบรมสัมมนา และแจกเอกสาร ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง 3) กองทุนยุติธรรมต้องดำเนินการเชิงรุก และการพัฒนารูปแบบของกองทุนยุติธรรม โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงความยุติธรรมและการเรียนรู้ของประชาชน เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย รวมถึงการสร้างมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพของข้อมูลที่เผยแพร่ และการสนับสนุนโครงการที่ใช้นวัตกรรมในการให้ความรู้ทางกฎหมาย ผลการวิจัยนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กองทุนยุติธรรมสามารถสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเข้าถึงความยุติธรรมที่เท่าเทียมในสังคม

คำสำคัญ: การให้ความรู้ทางกฎหมาย, เทคโนโลยีดิจิทัล, การเข้าถึงความยุติธรรม

Abstract

This research aims to study, analyze, and recommend guidelines for enhancing the efficiency of the authority and format of the Justice Fund. in supporting legal education projects for citizens to enhance access to justice. The research methodology employs qualitative research through documentary research, studying and collecting relevant data including laws, regulations, textbooks, articles, research reports, and other documents, followed by content analysis.

The research findings reveal that: 1) The Justice Fund has significant authority in providing legal knowledge to citizens to promote access to justice; however, the Fund lacks proactive implementation; 2) The Justice Fund's legal education formats remain attached to traditional methods such as organizing seminars and distributing documents, which have limitations in reaching the wider public; 3) The Justice Fund must operate proactively and develop its format by focusing on digital technology to increase efficiency in access to justice and public learning, such as developing applications, websites, and social media to disseminate legal knowledge, as well as establishing standards for quality control of published information and supporting innovative legal education projects.

This research leads to recommendations for amendments to relevant laws and regulations to enable the Justice Fund to support legal education projects for citizens more effectively, which will lead to more equitable access to justice in society.

Keywords: Legal Education, Digital Technology, Access to Justice

บทนำ (Introduction)

ในโลกยุคปัจจุบันการเข้าถึงความยุติธรรมและความรู้ทางกฎหมายของประชาชน ยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำหรับหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย แม้ว่าจะมีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรม [1] แต่การดำเนินงานยังคงมีข้อจำกัด เช่น การขาดการวางแผนและการดำเนินการเชิงรุก ฯลฯ นอกจากนี้ การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนก็ยังคงยึดติดกับรูปแบบการให้ความรู้แบบดั้งเดิม ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาการเข้าถึงความยุติธรรมในยุคดิจิทัลนั้นจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลาย ทั้งในด้านนิติศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาสังคม แนวคิดเรื่อง “การเข้าถึงความยุติธรรมที่แท้จริง” เน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำให้กฎหมายสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และช่วยแก้ปัญหาชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการกระจายความรู้ทางกฎหมายยังสามารถช่วยลดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่อยู่ห่างไกลหรือขาดโอกาส อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของข้อมูล คุณภาพของเนื้อหา และความสามารถในการใช้งานจริงของผู้ใช้ในระดับต่าง ๆ

กองทุนยุติธรรมมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ทั้งในด้านการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การสนับสนุนการดำเนินคดี และการให้ความรู้ทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมยังคงมีข้อจำกัดในหลายประการ การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบ และการดำเนินการอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว การประเมินความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนไม่เพียงแต่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางกฎหมายให้แก่สังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบยุติธรรมในระยะยาว เมื่อประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ซึ่งจะทำให้ประชาชนจะสามารถปกป้องตนเองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และรูปแบบการให้ความรู้ทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ทางกฎหมาย [2] และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการให้บริการของกองทุนยุติธรรม รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล อันจะนำไปสู่การยกระดับการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนชาวไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

1. เพื่อศึกษาอำนาจหน้าที่ของกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบของกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางของอำนาจหน้าที่และรูปแบบของกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมเอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ตำรา บทความ รายงานการวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างฐานความรู้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และประมวลผล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเอกสารทางวิชาการ อันได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และรูปแบบของกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

1.2 ศึกษากฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาล

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และรูปแบบของกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน อันได้แก่ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้สนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559 และจะดำเนินการศึกษาแนวคำพิพากษาของศาล ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และรูปแบบของกองทุนยุติธรรม ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมตามข้อ 1 มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอำนาจหน้าที่และรูปแบบของกองทุนยุติธรรม ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

ผลการวิจัย (Results)

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ากองทุนยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice Theory) และหลักสิทธิมนุษยชน กฎหมายได้กำหนดให้กองทุนยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมในลักษณะที่เปิดกว้างและไม่จำกัดรูปแบบการให้ความรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้กองทุนเป็นกลไกสำคัญในการลดอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ในขณะที่เจตนารมณ์ที่สำคัญคือ การช่วยเหลือประชาชนกลุ่มด้อยโอกาส กลุ่มเปราะบาง ยากไร้ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งอยู่ชายขอบยากแก่การรับรู้ข่าวสารเพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมแห่งความเป็นธรรม โดยมุ่งให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมอย่างถ้วนหน้า ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้วางกรอบอำนาจหน้าที่ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งครอบคลุมถึงการสนับสนุนงบประมาณโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายในรูปแบบต่างๆ โดยไม่ได้จำกัดเฉพาะการสัมมนา อบรม หรือการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้สนับสนุนโครงการที่ใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการ

ถ่ายทอดความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนด้วย ซึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และเปลี่ยนแปลงไปมาก (Digital Transformation) และสามารถเผยแพร่ข้อมูลผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างหรือเผยแพร่องค์ความรู้รูปแบบใหม่ หรือปรับเปลี่ยนกระบวนการให้ความรู้ทางกฎหมายในรูปแบบใหม่เพื่อการเข้าถึงได้แม้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล

แต่เนื่องจากบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง กองทุนยุติธรรมมีความจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาการให้บริการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมการเรียนรู้ของประชาชนในยุคดิจิทัล เพื่อให้การให้ความรู้ทางกฎหมายมีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชน กองทุนยุติธรรมจึงควรพิจารณาการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายผ่านช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชัน สื่อสังคมออนไลน์ หรือระบบ e-Learning เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ กองทุนยุติธรรมยังควรตระหนักถึงความท้าทายใหม่ๆ ทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในสังคมยุคดิจิทัล เช่น ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ หรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในสื่อดิจิทัล เป็นต้น และให้การสนับสนุนโครงการให้ความรู้ เกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้แก่ประชาชน การปรับตัวนี้จำเป็นต้องอาศัยความยืดหยุ่นของกองทุนในการตีความอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และการปรับปรุงระเบียบภายในเพื่อให้สามารถสนับสนุนโครงการในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การสนับสนุนงบประมาณโครงการการเผยแพร่กฎหมายในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย รวดเร็ว ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายที่กองทุนยุติธรรมพิจารณาให้การสนับสนุน มีการพิจารณาช่วยเหลืออย่างมีข้อจำกัด เป็นโครงการขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่เป็นการให้ประชาชนมาเข้าร่วมโครงการให้ความรู้ทางกฎหมาย กล่าวคือ จะมีประชาชนเพียงบางกลุ่ม ซึ่งโครงการได้จำกัดกลุ่มเป้าหมายมาเพื่อเข้าร่วมรับฟัง โดยให้งบประมาณสนับสนุนการจัดโครงการเพียง 1-5 วัน เช่น โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายอื่นใดที่มีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากบุคคล หรือหน่วยงานเท่านั้น ไม่ใช่โครงการขนาดใหญ่ที่มีกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และสามารถจะเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้เข้าถึงได้โดยง่ายโดยใช้รูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หรือแพลตฟอร์มอื่นใดที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย แต่กองทุนยุติธรรมยังไม่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัด ไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณได้ เช่น ค่าเวลาการสื่อสารทางอากาศ (Airtime) ค่านักแสดง ค่าอุปกรณ์ประกอบฉาก ค่าใช้จ่ายผู้กำกับ ผู้อำนวยการสร้าง ค่านักแสดง ค่าแต่งตัว ค่าแต่งหน้า ฯลฯ ซึ่งหากมีการสนับสนุนงบประมาณให้โครงการขนาดใหญ่ได้ จะสร้างประโยชน์น่านับประการให้กับประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมาย และในขณะเดียวกันจะทำให้กองทุนยุติธรรมเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เพื่อให้ประชาชนที่เดือดร้อน ยากไร้ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมได้รับรู้และเข้าใจในภารกิจ เพราะแม้กองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 จะมีผลใช้บังคับมานานหลายปี แต่ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง หากมีการสนับสนุนโครงการขนาดใหญ่ จะทำให้เป็นที่รู้จักประหนึ่ง ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว

แม้ว่ากองทุนยุติธรรมจะมีอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้กฎหมายแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559 เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย โครงสร้างระเบียบการเงินของกองทุนยุติธรรมในปัจจุบันมีความล้าสมัย

และไม่เอื้อต่อการสนับสนุนโครงการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากเป็นระเบียบที่อ้างอิงตามระเบียบกระทรวงการคลังซึ่งออกแบบมาสำหรับค่าใช้จ่ายในรูปแบบดั้งเดิม เช่น ค่าวิทยากร ค่าอาหาร ค่าเอกสาร แต่ไม่มีหมวดหมู่หรือแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายด้านเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นค่าพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ค่าดูแลระบบ ค่าเซิร์ฟเวอร์ หรือค่าลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ ส่งผลให้โครงการที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีไม่สามารถขอรับการสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม ทั้งที่โครงการเหล่านี้มีศักยภาพในการขยายการเข้าถึงความรู้กฎหมายของประชาชนได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

ปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างกฎหมายหลักกับระเบียบปฏิบัติจึงเป็นอุปสรรคสำคัญ แม้ว่ามาตรา 32 ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมจะมีเจตนารมณ์ที่เปิดกว้างในการสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และแม้ระเบียบฯ ข้อ 10 (3) จะเปิดช่องให้สนับสนุน “โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนที่เป็นนวัตกรรมใหม่” แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีแนวทางปฏิบัติและหมวดหมู่การเบิกจ่ายที่รองรับอย่างชัดเจน ทำให้การตีความและการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานยังคงยึดติดกับการดำเนินงานในรูปแบบดั้งเดิม การให้ความรู้ทางกฎหมายผ่านการสัมมนา อบรม หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ ยังคงได้รับการสนับสนุนมากกว่าการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเข้าถึงประชาชน ข้อจำกัดในการเบิกจ่ายแบบต่อเนื่องเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อโครงการด้านเทคโนโลยี โครงการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือระบบให้ความรู้ทางกฎหมายออนไลน์มักมีลักษณะค่าใช้จ่ายที่ต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของพัฒนาระบบ การบำรุงรักษา และการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย ซึ่งแตกต่างจากโครงการทั่วไปที่มีค่าใช้จ่ายเป็นครั้งคราว ระเบียบการเงินของกองทุนยุติธรรมในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางรองรับการจ่ายเงินเป็นงวดตามความคืบหน้าของโครงการ (milestone-based funding) หรือการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในระยะยาวสำหรับการบำรุงรักษาระบบ ทำให้โครงการด้านเทคโนโลยีที่ได้รับการสนับสนุนอาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ ระเบียบฯ ข้อ 10 ที่กำหนดให้ผู้รับการสนับสนุนต้องเป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือสถาบันการศึกษา ยังเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการให้ความรู้ทางกฎหมายได้อย่างเต็มที่ ในความเป็นจริง การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานมักต้องอาศัยความเชี่ยวชาญจากผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี การจำกัดให้ผู้รับทุนเป็นเฉพาะองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือหน่วยงานของรัฐจึงอาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาระบบที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพได้

กองทุนยุติธรรมจำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุงระเบียบการเงินและแนวทางการสนับสนุนโครงการให้มีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้น การปรับปรุงระเบียบการเงินควรรวมถึงการเพิ่มหมวดค่าใช้จ่ายใหม่ที่ครอบคลุมการพัฒนาซอฟต์แวร์ การดูแลระบบ และค่าใช้จ่ายด้านไอทีอื่นๆ พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และอัตราเบิกจ่ายที่เหมาะสมสำหรับงานด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ ควรพัฒนารูปแบบการสนับสนุนที่ยืดหยุ่น เช่น การจ่ายเงินเป็นงวดตามความคืบหน้าของโครงการ และการกำหนดแนวทางการติดตามและประเมินผลที่เหมาะสมสำหรับโครงการเทคโนโลยี การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ต้องพิจารณา โดยการปรับระเบียบให้เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรไม่แสวงหากำไรกับบริษัทเทคโนโลยี หรือการพิจารณารูปแบบการสนับสนุนที่เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนได้ การปรับปรุงระเบียบการเงินให้รองรับเทคโนโลยีดิจิทัลจะทำให้กองทุนยุติธรรมสามารถใช้อำนาจตามมาตรา 32 ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้น การปรับปรุงระเบียบการเงินและงบประมาณของกองทุนยุติธรรมให้รองรับค่าใช้จ่ายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิคเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่สำคัญที่จะช่วยให้กองทุนยุติธรรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในยุคดิจิทัล ทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของประชาชน อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมาย และสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กองทุนยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่สนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยงานและองค์กรที่เสนอโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีกองทุนได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการประเภทการอบรมสัมมนา การจัดทำเอกสารเผยแพร่ และกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ กระบวนการพิจารณาเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้สนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559 โดยมีคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดและคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือกรุงเทพมหานครเป็นผู้พิจารณา หน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหากำไร และสถาบันการศึกษา โดยโครงการที่ได้รับการสนับสนุนเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดสิทธิ

อย่างไรก็ตาม สัดส่วนงบประมาณที่จัดสรรเพื่อการให้ความรู้ทางกฎหมายยังคงน้อยเมื่อเทียบกับงบประมาณทั้งหมดของกองทุน สะท้อนให้เห็นว่ากองทุนยุติธรรมยังให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือด้านการดำเนินคดีและการขอลดข้อหาหรือประกันตัวมากกว่า นอกจากนี้ ยังพบว่ามีข้อจำกัดในการสนับสนุนโครงการที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความเข้าใจและเสริมสร้างความสามารถในการใช้สิทธิตามกฎหมายอย่างถูกต้อง มีรูปแบบหลัก 2 ประเภท 1) รูปแบบการให้ความรู้ทางกฎหมายแบบดั้งเดิม เป็นการให้ความรู้ผ่านการอบรม สัมมนา และการใช้เอกสาร ซึ่งจัดขึ้นในสถานที่เฉพาะเจาะจง เช่น สถานศึกษา ห้องสมุด หรือศูนย์บริการทางกฎหมาย โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบการสอนและเผยแพร่ความรู้ ซึ่งมีข้อดีที่เป็นการสื่อสารตรงไปตรงมา ผู้เข้าร่วมสามารถซักถามและโต้ตอบกับวิทยากรได้ทันที เกิดการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวที่มีประสิทธิภาพสร้างความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน แต่ก็มีข้อจำกัดของการเข้าถึง คือ มีข้อจำกัดด้านสถานที่ เวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ไม่เอื้อต่อผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือกลุ่มเปราะบางที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ มีต้นทุนสูงในการจัดสถานที่และการบริหารจัดการ ทำให้การขยายความรู้ไปสู่ประชาชนในวงกว้างทำได้ยาก 2) รูปแบบการให้ความรู้ทางกฎหมายผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายสู่ประชาชนในวงกว้าง ประกอบด้วยการใช้เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์ม E-Learning คลิปวิดีโอสั้น และการอบรมออนไลน์ ซึ่งมีข้อดีที่ประชาชนเข้าถึงความรู้ได้ตลอด 24 ชั่วโมงจากทุกที่ การกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพิ่มความสะดวกผ่านแชทบอทให้คำปรึกษาอัตโนมัติหรือห้องสมุดกฎหมายออนไลน์ ลดต้นทุนและความยุ่งยากในการเข้าร่วม ไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่หรือการเดินทาง การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอแอนิเมชัน ตามความถนัดของผู้เรียน แต่ก็มีข้อจำกัด ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีในกลุ่มผู้สูงอายุหรือประชาชนที่ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ความเสี่ยงในเรื่องความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลหากไม่มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

จะเห็นได้ว่า ข้อจำกัดของระเบียบการเงินที่ไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล ในระเบียบฯ ข้อ 9 กำหนดให้ค่าใช้จ่ายเป็นไปตามอัตราและรายการตามระเบียบของทางราชการ สะท้อนถึงความไม่ยืดหยุ่นของระบบงบประมาณ การยึดโยงกับระเบียบการเงินของราชการทั่วไปทำให้เกิดปัญหาในการเบิกจ่ายสำหรับโครงการที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากไม่มีหมวดค่าใช้จ่ายที่รองรับ เช่น ค่าพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ค่าดูแลระบบและอัปเดตข้อมูล ค่าใช้จ่ายในการจัดทำสื่อดิจิทัล ค่าจ้างพัฒนาแอปพลิเคชัน ค่าใช้จ่ายในการดูแล และพัฒนาชุมชนออนไลน์ ระเบียบฯ กำหนดกระบวนการพิจารณาโครงการที่มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน โดยเฉพาะข้อ 20 ที่กำหนดให้การเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของโครงการต้องขออนุมัติล่วงหน้า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อโครงการนวัตกรรมดิจิทัลที่ต้องการความยืดหยุ่นและการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ระเบียบฯ ข้อ 19 ที่กำหนดให้โครงการต้องจัดในพื้นที่ที่ระบุตามคำขอเท่านั้น ไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของโครงการดิจิทัลที่ไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่ แม้ว่าระเบียบฯ จะกล่าวถึง "โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนที่เป็นนวัตกรรมใหม่" แต่ไม่มีการกำหนดนิยาม หลักเกณฑ์ หรือแนวทางการพิจารณาที่ชัดเจนสำหรับโครงการประเภทนี้ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณาและขาดมาตรฐานที่ชัดเจน เนื่องจากในระเบียบฯ ไม่มีการกล่าวถึงเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตรง หรือกำหนดแนวทางเฉพาะสำหรับการพิจารณาโครงการดิจิทัล นอกจากนี้ ยังไม่มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลสำเร็จของโครงการดิจิทัลที่แตกต่างจากโครงการทั่วไป เช่น จำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ การมีส่วนร่วมในชุมชนออนไลน์ หรือการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน ทั้งนี้ยังเกิดความไม่สอดคล้องระหว่างข้อกำหนดการรายงานผลกับธรรมชาติของโครงการดิจิทัล ระเบียบฯ ข้อ 22 กำหนดให้เมื่อโครงการสิ้นสุด ผู้ได้รับการสนับสนุนต้องรายงานผลภายใน 30 วัน ซึ่งเป็นการมองโครงการในลักษณะที่มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดชัดเจน แต่โครงการดิจิทัลมักมีลักษณะการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า อำนาจของกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าถึงข้อมูลและความรู้ทางกฎหมายของประชาชนก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กองทุนยุติธรรมในฐานะกลไกสำคัญตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้รับมอบอำนาจหน้าที่ในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนตามมาตรา 26 และมาตรา 32 ซึ่งถือเป็นฐานอำนาจสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการเข้าถึงความยุติธรรมในมิติของการป้องกันปัญหา อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะให้กรอบอำนาจที่กว้างและยืดหยุ่น แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการใช้ดุลพินิจของกองทุนยังมีข้อจำกัดหลายประการ อันเป็นผลมาจากกฎหมายลำดับรองที่ยังไม่รองรับความทันสมัยของเทคโนโลยีและพฤติกรรมของประชาชนในปัจจุบัน เพื่อให้กองทุนยุติธรรมสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ จึงควรมีการเสนอแนะแนวทางในการขยายและตีความอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล แนวทางแรกที่ควรดำเนินการคือการกำหนดนิยามในระดับระเบียบให้ชัดเจนว่า "โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายที่เป็นนวัตกรรมใหม่" คืออะไร โดยควรกำหนดไว้ว่าเป็นโครงการที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมดิจิทัล หรือวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการออกแบบ จัดทำ หรือเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมายเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและทั่วถึง นิยามนี้ควรครอบคลุมทั้งมิติของเทคโนโลยี วิธีการดำเนินงาน และกลุ่มเป้าหมายที่สามารถขยายการเข้าถึง เช่น กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนพิการ หรือประชาชนในพื้นที่ห่างไกล

การระบุประเภทของโครงการด้านดิจิทัลที่กองทุนสามารถให้การสนับสนุนได้อย่างชัดเจนในระเบียบหรือแนบท้ายประกาศ อาทิ ระบบ Chatbot ที่ให้คำปรึกษากฎหมายเบื้องต้น แอปพลิเคชันหรือเกมเพื่อการเรียนรู้กฎหมาย แพลตฟอร์ม e-Learning ช่อง YouTube หรือ Podcast ที่นำเสนอเนื้อหากฎหมายอย่าง

เข้าใจง่าย ระบบให้คำปรึกษาผ่านวิดีโอคอล หรือระบบค้นหาข้อมูลกฎหมายด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) การระบุรูปแบบโครงการอย่างหลากหลายนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมในวงการกฎหมาย และทำให้กองทุนสามารถพิจารณาโครงการที่ทันสมัยได้โดยไม่ต้องกังวลเรื่องข้อจำกัดทางระเบียบ ซึ่งระเบียบทางการเงินและพัสดุก็ต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับลักษณะของโครงการดิจิทัล ซึ่งมักมีค่าใช้จ่ายในหมวดที่ระเบียบเดิมไม่รองรับ เช่น ค่าออกแบบระบบ UX/UI ค่าพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ ค่าลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาระบบ และค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี หากไม่มีการปรับแก้ระเบียบเหล่านี้ อำนาจตามกฎหมายที่กองทุนได้รับก็ไม่อาจนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ กองทุนควรมีการพัฒนาหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการให้เหมาะสมกับลักษณะของนวัตกรรมดิจิทัล โดยเน้นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความสามารถในการเข้าถึงของประชาชน ความยั่งยืนของระบบ และความคุ้มค่าเชิงเทคโนโลยี ไม่ควรจำกัดการพิจารณาเพียงผลลัพธ์เชิงปริมาณ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมอบรมแบบดั้งเดิม แต่ควรคำนึงถึงการเข้าถึงแบบไร้พรมแดนผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงผลกระทบทางสังคมที่วัดได้ในระยะยาว นอกจากนี้ ควรขยายขอบเขต “พื้นที่ดำเนินการ” ให้รวมถึง “พื้นที่ออนไลน์” เพื่อให้โครงการที่ดำเนินการผ่านอินเทอร์เน็ตสามารถรองรับกลุ่มเป้าหมายจากทั่วประเทศโดยไม่ติดข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ อีกข้อเสนอสำคัญคือการพัฒนารูปแบบการสนับสนุนทางการเงินให้ยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น การจ่ายเงินแบบเป็นงวดตามความคืบหน้าของโครงการ (milestone-based funding) ซึ่งจะเหมาะสมกับโครงการเทคโนโลยีที่ต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง และบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดตั้งงบประมาณเฉพาะสำหรับโครงการดิจิทัลที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรม ทั้งนี้ ควรกำหนดหมวดค่าใช้จ่ายใหม่ เช่น ค่าผลิตสื่อดิจิทัล ค่าจ้างพัฒนาแอปพลิเคชัน หรือค่าเผยแพร่เนื้อหาผ่านช่องทางออนไลน์หรือสื่อมวลชน เพื่อให้การเบิกจ่ายสามารถสะท้อนต้นทุนของโครงการดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

กรณีแนวทางการพัฒนารูปแบบการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรมในยุคดิจิทัล การพัฒนารูปแบบการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนของกองทุนยุติธรรม เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งประชาชนมีพฤติกรรมในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ และบริการทางสังคมผ่านเทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง แนวทางที่น่าเสนอในด้าน “รูปแบบ” ของการสนับสนุนจึงถือเป็นข้อเสนอที่สะท้อนความเข้าใจถึงธรรมชาติของเทคโนโลยีดิจิทัล และปัญหาเชิงระบบที่กองทุนยังไม่สามารถตอบสนองได้อย่างเต็มที่ภายใต้กรอบการดำเนินงานปัจจุบัน ควรให้ความสำคัญ คือ รูปแบบการสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งข้อเสนอให้มีระบบ “จ่ายเป็นงวดตามความคืบหน้า” หรือ milestone-based funding ถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะของโครงการดิจิทัลซึ่งต้องดำเนินการในระยะยาว และมักประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาเป็นลำดับขั้น การกำหนดหมวดค่าใช้จ่ายใหม่ที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ค่าพัฒนาแพลตฟอร์ม ค่าจัดทำสื่อดิจิทัล ค่าเผยแพร่บนสื่อออนไลน์ และค่าจ้างนักพัฒนาแอปพลิเคชัน เป็นการตอบสนองต่อข้อจำกัดของระเบียบเดิมที่ไม่สามารถรองรับลักษณะค่าใช้จ่ายเฉพาะทางเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งงบประมาณเฉพาะสำหรับโครงการนวัตกรรมดิจิทัลก็จะช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรมีความชัดเจน โปร่งใส และมุ่งเป้าไปสู่การพัฒนาอย่างแท้จริง

ในด้านของเนื้อหาโครงการ รูปแบบโครงการที่เสนอให้ได้รับการสนับสนุน เช่น แพลตฟอร์ม e-learning แอปพลิเคชันให้คำปรึกษาทางกฎหมาย สื่อสังคมออนไลน์ที่น่าเสนอเนื้อหากฎหมายในรูปแบบเข้าใจง่าย หรือแชทบอทและ AI ที่สามารถให้คำแนะนำเบื้องต้น ถือเป็นตัวอย่างของนวัตกรรมที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและสะดวกมากขึ้น ทั้งยังลดข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ การเปิดรับรูปแบบโครงการเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่ตอบโจทย์ด้านเทคโนโลยี แต่ยังสอดคล้องกับหลักการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ

โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมในสถานที่จริง นอกจากนี้ รูปแบบการดำเนินโครงการที่เสนอ เช่น การจัดกิจกรรมแบบผสมผสาน (hybrid) การดำเนินโครงการระยะยาวที่มีการบำรุงรักษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม (Public-Private-Civil Society Partnership) ล้วนสะท้อนถึงแนวคิดการทำงานแบบเปิดและยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญจากหลากหลายภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงกลุ่มเปราะบางและพื้นที่ห่างไกล อันเป็นภารกิจหลักของกองทุนยุติธรรมในการลดช่องว่างทางกฎหมาย ในขณะเดียวกัน รูปแบบการติดตามและประเมินผลโครงการก็เป็นอีกหนึ่งจุดแข็งของข้อเสนอที่ควรผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม การกำหนดตัวชี้วัดเฉพาะสำหรับโครงการดิจิทัล เช่น จำนวนผู้เข้าถึงเนื้อหาระยะเวลาการใช้งาน อัตราการมีส่วนร่วม หรือจำนวนการดาวน์โหลด เป็นการประเมินผลที่สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้ใช้งานในโลกออนไลน์อย่างแท้จริง การพัฒนาระบบรายงานผลแบบเรียลไทม์ และการกำหนดกรอบการประเมินผลกระทบในระยะยาว ยังจะช่วยให้กองทุนสามารถติดตามความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ รวมถึงนำผลลัพธ์มาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานในอนาคตได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ดังนั้น แนวทางที่เสนอในประเด็น “รูปแบบ” ของการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนของกองทุนยุติธรรม เป็นข้อเสนอที่มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลทั้งในด้านพฤติกรรมของประชาชน เทคโนโลยีที่ใช้ และความต้องการเชิงโครงสร้างในการจัดการงบประมาณของรัฐ การปรับปรุงในมิตินี้จะไม่เพียงทำให้กองทุนสามารถใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ แต่ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างระบบการเรียนรู้กฎหมายที่ยั่งยืนในสังคมไทย

สรุปและอภิปรายผล (Discussion)

1. สรุปผลและอภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การดำเนินงานกองทุนยุติธรรม ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้ให้อำนาจอย่างกว้างขวาง โดยไม่จำกัดรูปแบบ วิธีการ หรือขนาดของโครงการที่สามารถให้การสนับสนุนได้ ตีความได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งเน้นให้เกิดความยืดหยุ่น และสามารถปรับใช้ได้ตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง การตีความกฎหมายที่เปิดช่องให้สนับสนุน “โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายที่เป็นนวัตกรรมใหม่” ย่อมสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน ซึ่งเปิดให้หน่วยงานของรัฐใช้ดุลพินิจได้อย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น การส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ย่อมสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และหลักความเสมอภาค ซึ่งเป็นหัวใจของกฎหมายในระบบประชาธิปไตย แม้กฎหมายเปิดช่อง แต่แนวทางการดำเนินงานของกองทุนกลับยังคงยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิม และมีข้อจำกัดจากระเบียบการเงินที่ล้าสมัย ซึ่งไม่สามารถรองรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเพียงพอ ข้อจำกัดดังกล่าวถือเป็นการตีความแคบซึ่งอาจขัดกับหลักการ “ตีความกฎหมายโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย” กฎหมายที่ดีในเชิงหลักการควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้กับบริบทสมัยใหม่ หากแนวทางการบังคับใช้ไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมไม่ตอบเจตนาเป้าหมายของกฎหมาย การที่ประชาชนในยุคดิจิทัลต้องการเข้าถึงข้อมูลกฎหมายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ แต่กองทุนยังไม่สามารถสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกับหลัก “การเข้าถึงความยุติธรรมอย่างทั่วถึง” (Access to Justice) ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังการจัดตั้งกองทุน หากไม่มีการปรับระเบียบที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ กองทุนอาจกลายเป็นกลไกที่จำกัดสิทธิของประชาชนทางอ้อม ทั้งที่มีอำนาจตามกฎหมายอยู่แล้ว แม้กฎหมายกองทุนยุติธรรมมาตรา 32

จะมีเจตนารมณ์ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่สามารถตอบสนองต่อหลักการสำคัญทางกฎหมาย เช่น หลักการตีความตามเจตนารมณ์กฎหมาย หลักความเสมอภาค และหลักการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างทั่วถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการปรับปรุงระเบียบและแนวทางการตีความอำนาจหน้าที่ของกองทุนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพตามกฎหมายได้อย่างแท้จริง

2. สรุปผลและอภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กองทุนยุติธรรมมีหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาคและทั่วถึง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายอย่างไรก็ตาม การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับการให้ความรู้ทางกฎหมาย และการเน้นสนับสนุนเฉพาะรูปแบบดั้งเดิม ทำให้ประชาชนจำนวนมากโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล หรือผู้มีข้อจำกัดทางกายภาพไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและข้อมูลทางกฎหมายได้ ไม่สอดคล้องกับหลัก “ความเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ” การจำกัดรูปแบบของโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายไว้เฉพาะการอบรม สัมมนา การไม่ส่งเสริมเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลากหลายและไร้ข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ถือเป็นทางเลือกปฏิบัติโดยทางอ้อมและไม่สอดคล้องกับหลัก “การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า” การใช้สื่อดิจิทัลมีศักยภาพในการกระจายข้อมูลกฎหมายให้ถึงคนจำนวนมากในต้นทุนที่ต่ำกว่ารูปแบบดั้งเดิมอย่างมาก แต่ระเบียบการเงินกลับไม่รองรับค่าใช้จ่ายประเภทใหม่ เช่น ค่าพัฒนาแอป เว็บไซต์ หรือบำรุงรักษาระบบ ทำให้ขาดความคุ้มค่าในเชิงประสิทธิผล (effectiveness) และประสิทธิภาพ (efficiency) โครงการด้านเทคโนโลยีมักต้องดำเนินการระยะยาวมีลักษณะต่อเนื่อง เช่น ต้องอัปเดตเนื้อหา ดูแลระบบ หรือให้บริการตลอดเวลา แต่กองทุนยังไม่มีแนวทางการสนับสนุนงบประมาณแบบเป็นงวด หรือการดูแลระยะยาว ไม่ตอบสนองต่อธรรมชาติของโครงการเทคโนโลยี ไม่สอดคล้องกับหลัก “ความทันสมัยของกฎหมาย” (Legal Modernization) การยึดติดกับรูปแบบการให้ความรู้ทางกฎหมายแบบเดิมไม่สอดคล้องกับ สังคมดิจิทัล และพฤติกรรมผู้เรียนรู้ที่เน้นความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ตลอดเวลา กฎหมายในโลกปัจจุบันควรมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนตามเทคโนโลยี และตอบสนองต่อบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การปรับปรุงระเบียบและแนวทางปฏิบัติของกองทุนให้ทันสมัยจึงไม่ใช่เพียง “ทางเลือก” แต่เป็น “ความจำเป็น” เพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ และบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมความยุติธรรมในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมในด้านการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนยังไม่สอดคล้องกับหลักการสำคัญที่ควรเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในประเด็นการรองรับเทคโนโลยีดิจิทัลและการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การปรับปรุงระเบียบและแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน อันจะนำไปสู่การเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

3. สรุปผลและอภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมในปัจจุบัน แม้จะมีเจตนารมณ์ที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเสมอภาคและทั่วถึงตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 แต่วิธีการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน กลับยังคงยึดติดกับรูปแบบดั้งเดิมที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดทั้งในด้านการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรสาธารณะ แนวทางที่เสนอเพื่อพัฒนาระบบการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมาย จึงเป็นการปรับปรุงที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และสอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายที่สำคัญ คือ การกำหนดนิยามของ “โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายที่เป็นนวัตกรรมใหม่” และการเปิดกว้างในการสนับสนุนโครงการในรูปแบบดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชันมือถือ หรือระบบให้คำปรึกษาผ่านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งถือเป็นการขยายโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลทาง

กฎหมายแก่ประชาชนได้ในวงกว้าง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางหรือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมได้อย่างสะดวก การขยายการสนับสนุนสู่รูปแบบดิจิทัลจึงสอดคล้องกับหลักการ “การเข้าถึงความยุติธรรม” ที่เป็นหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานตามหลักสากล ในขณะเดียวกัน การเสนอให้มีการปรับปรุงระเบียบด้านการเงินและพัสดุ เพื่อให้รองรับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เช่น ค่าพัฒนาแพลตฟอร์ม ค่าเซิร์ฟเวอร์ ค่าลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ หรือค่าบำรุงรักษาระบบ ถือเป็นการพัฒนาระบบงบประมาณให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของยุคสมัย การที่ระบบเดิมไม่สามารถรองรับค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้ เป็นอุปสรรคสำคัญที่จำกัดศักยภาพของกองทุน ซึ่งขัดกับหลักการบริหารจัดการภาครัฐที่ต้องใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม การปรับปรุงระเบียบจึงเป็นการเสริมสร้าง “ความคุ้มค่า” และ “ความเหมาะสม” ในการใช้งบประมาณแผ่นดิน

นอกจากนี้ แนวทางที่เสนอในการพัฒนารูปแบบการสนับสนุน เช่น การจัดสรรงบประมาณแบบเป็นงวดตามความคืบหน้าของโครงการ (milestone-based funding) หรือการสนับสนุนโครงการระยะยาวที่มีความต่อเนื่อง เป็นการสะท้อนถึงความเข้าใจในธรรมชาติของโครงการเทคโนโลยี ซึ่งต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการบำรุงรักษา จึงสอดคล้องกับหลักการ “ความยั่งยืน” ของนโยบายสาธารณะ ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงผลลัพธ์ในระยะสั้นเท่านั้น แต่คำนึงถึงการสร้างผลกระทบในระยะยาว ที่สำคัญ แนวทางที่เน้นการเปิดพื้นที่ให้ภาคเอกชนหรือองค์กรเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทผ่านรูปแบบความร่วมมือกับภาครัฐและประชาสังคม (Public-Private-Civil Society Partnership) เป็นการขยายขอบเขตของ “การมีส่วนร่วม” ซึ่งถือเป็นหลักธรรมาภิบาลในกระบวนการนโยบายสาธารณะ การจำกัดสิทธิในการขอรับการสนับสนุนไว้เฉพาะหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเท่านั้น อาจขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทอย่างเต็มที่ การเปิดโอกาสให้ภาคส่วนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเข้ามาร่วมพัฒนาระบบ จะทำให้โครงการมีคุณภาพสูงขึ้น เข้าถึงง่ายขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ท้ายที่สุด แนวทางที่เสนอในเรื่องการติดตามและประเมินผล เช่น การใช้ตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับโครงการดิจิทัล หรือการใช้ระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ เป็นการยกระดับกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลให้มีความโปร่งใส ทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบ (accountability) ในการใช้งบประมาณภาครัฐ โดยสรุป แนวทางการพัฒนาที่เสนอมีความสอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ หลักการเข้าถึงความยุติธรรม ความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า ความยั่งยืน และความโปร่งใส การปรับปรุงระเบียบและกลไกต่าง ๆ ให้รองรับโครงการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ไม่เพียงแต่เป็นการใช้ศักยภาพของกองทุนยุติธรรมให้เต็มที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด แต่ยังเป็นการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ทางกฎหมายผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้ทางกฎหมายได้ง่ายและสะดวกขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ทางกฎหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายมากขึ้น

2. การสนับสนุนโครงการที่ใช้แนวทางการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายที่เน้นนวัตกรรมควรถูกกำหนดนโยบายในการสนับสนุนโครงการที่มีแนวทางการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายในรูปแบบนวัตกรรมใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลที่ใช้งานง่าย และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย การสนับสนุนโครงการที่เน้นการให้ความรู้ในลักษณะที่ทันสมัย จะช่วยเพิ่มการตระหนักรู้ทางกฎหมายในระดับประชาชนทั่วไป

3. การสร้างมาตรฐานการควบคุมคุณภาพข้อมูลทางกฎหมาย การเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมายผ่านช่องทางดิจิทัล ควรมีมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้องทันสมัย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม ควรจัดตั้งระบบตรวจสอบและรับรองคุณภาพของข้อมูลเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ

4. การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงความรู้ทางกฎหมายของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ทางกฎหมาย โดยการสนับสนุนโครงการที่จัดให้มีการเข้าถึงความรู้ทางกฎหมายสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล คนยากจน หรือผู้สูงอายุ ฯลฯ และควรส่งเสริมการเข้าถึงความรู้ทางกฎหมายผ่านหน่วยงานท้องถิ่น และองค์กรซึ่งไม่แสวงหากำไรด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 26 โดยกำหนดให้บุคคลสามารถขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนในยุคดิจิทัล เช่น วิดีโอ อินโฟกราฟิก หรือพอดแคสต์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย การจัดทำหลักสูตรออนไลน์ (e-learning) เกี่ยวกับกฎหมายพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไป ฯลฯ

2. แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 32 โดยให้อำนาจคณะกรรมการในการพิจารณาให้การสนับสนุนผู้เสนอโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ในบริบทของยุคดิจิทัล อาจพิจารณาสนับสนุนโครงการที่มีลักษณะของโครงการพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือแชทบอท เพื่อให้คำแนะนำทางกฎหมายเบื้องต้นแก่ประชาชน การสร้างฐานข้อมูลกฎหมายออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย โครงการอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเข้าถึงความรู้ทางกฎหมายสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาเกมหรือแอปพลิเคชันเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่เยาวชน

3. แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือ และการให้สนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559 ข้อ 10 โครงการที่ขอรับความช่วยเหลือ ได้แก่ โครงการที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) โครงการเผยแพร่หรือการอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมใน ยุคดิจิทัล (2) โครงการที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ แก้ไขปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนในโลกดิจิทัล (3) โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนที่เป็นนวัตกรรมใหม่ทางเทคโนโลยีดิจิทัล (4) โครงการอื่น ๆ เกี่ยวกับการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่คณะกรรมการเห็นสมควร

4. แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้สนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559 ข้อ 11 การพิจารณาให้การสนับสนุน คณะกรรมการต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (1) ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีลักษณะของโครงการตามข้อ 10 โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย (2) ต้องไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นแล้ว แต่งบประมาณ

ยังไม่เพียงพอ โดยพิจารณาถึงความคุ้มค่าในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น (3) ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่กลุ่มเป้าหมายตามความจำเป็นและสภาพปัญหาในพื้นที่ รวมถึงความท้าทายทางกฎหมายในยุคดิจิทัล (4) ประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโครงการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] มยุรี จำจรรัส. (2562). ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- [2] พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 5
- [3] ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
- [4] จักรกฤษณ์ ควรพจน์ และคณะ. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนา งานกองทุนยุติธรรม. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- [5] สำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2559). คู่มือการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ประจำปี พ.ศ. 2559. สำนักงานกองทุนยุติธรรม. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2567, จาก <http://jfo2562.moj.go.th/Docs/JFmanual.pdf>
- [6] สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. (2560). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การปฏิรูประบบการช่วยเหลือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.
- [7] หลักการและแนวปฏิบัติแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการเข้าถึงความช่วยเหลือด้านกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม. (2012). สืบค้นจาก [https://www.unodc.org/documents/justice-andprisonreform/ UN_principles_and_guidelines_on_access_to_legal_aid.pdf](https://www.unodc.org/documents/justice-andprisonreform/UN_principles_and_guidelines_on_access_to_legal_aid.pdf)
- [8] OECD. (2019). Equal Access to Justice for Inclusive Growth: Putting People at the Centre. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/597f5b7f-en>
- [9] Winczorek, J. (2020). Access to justice and the legal empowerment of marginalized groups: A literature review. Justice System Journal, 41(3), 193–210. <https://doi.org/10.36280/AFPIFS.2020.3.24>